

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 405. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608063955296/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

nu da den dansk-norske marine var sat ud af spillet, og begyndte rusninger ved grænsen til det britiskvenlige Sverige-Finland. Den svenske regering undgik længe at provokere sin østlige nabo ved troppe-samling i Finland. Da en russisk hær med grev *Friedrich Wilhelm von Buchhuden* (1750-1811) 21. februar 1808 gik over den finske grænse, havde det svensk-finske militær kun haft godt en måned til at forberede forsvaret af Finland. Danmark-Norge var af sin alliance med Napoleon forpligtet til at angribe Sverige i tilfælde af dette lands konflikt med Rusland og erklærede derfor Sverige krig i marts 1808.

De finske styrker undgik åben kamp mod de russiske angribere, men trak sig tilbage – formentlig for at bevare hæren intakt – indtil forstærkninger kunne komme fra Sverige. Hele det sydlige Finland besattes i løbet af en måned – fæstningen *Tavastehus* (Hämeenlinna) straks efter rømningen og *Åbo* 22. marts – og 12. april blev *Ålandsøerne* indtaget. Under det fortsatte tilbagetog kæmpede den finske hær sejrrigt ved *Sikajoki* (egl. Siikajoki) og *Revolaks* 18. og 27. april; den sidste sejr gjorde ende på retræten.

På trods af den hurtige russiske fremgang var det usikkert, om russerne ville kunne holde det vundne, så længe *Sveaborg* (nu Suomenlinna) ved indløbet til Helsingfors – en af Europas stærkeste fæstninger – var på svenske hænder. Kommandanten lod sig overbevise om, at Sveaborg var svagere, end det var tilfældet, og indgik 6. april med den russiske belejningsstyrke en aftale om våbenstulstand: Var der ikke kommet undsætning den 3. maj, skulle fæstningen kapitulere. Forstærkning kom ikke, og Sveaborg overgav sig med 7000 mand, forråd, 900 kanoner samt ca. 100 skibe tilhørende skærgårdsflåden.

Medens Finland i reglen uden større kamp blev besat af russerne, forberedte Sverige et angreb på Norge. Der blev indført almindelig værnepligt; men der var store vanskeligheder med at skaffe våben og især uniformer til de nye soldater. Den 14. april 1808 rykkede en svensk hær fra Värmland ind i Norge, en træfning ved Lier blev et norsk nederlag; men svenskerne manglede artilleri og måtte opgive erobringen af fæstningen *Kongsvinger*. Forskellige afdelinger af den svenske hær havde besat en zone langs grænsen, hvilket gjorde det muligt for den norske oberstbefalende prins Christian August (1768-1810) – som Kidde forveksler med statholderen *Christian Frederik* (1786-1848, som Christian VIII konge af Danmark 1839-48) –

at besejre de enkelte svenske styrker hver for sig, inden invasionshæren blev trukket tilbage over grænsen i maj-juni 1808. Der synes ikke at have været større kampe ved *Magvær Bn* i Värmland, hvor svenskerne i 1808 havde anlagt befæstninger. Efter mindre træfninger i løbet af sommeren og efteråret sluttedes der aftale om våbenstiltand i december 1808, der afløstes et år senere af freden i Jönköping.

I Finland havde operationerne været afbrudt i næsten 2 måneder på grund af foråret, der fik isen til at smelte og gjorde vejene ufremkommelige. Den finske hær blev forøget, og både i militæret og befolkningen voksede forsvarsviljen. Den nyskabte brigade under oberst Johan August Sandels (1764-1831) trængte i maj nordfra frem mod St. Michel (Mikkeli), men måtte midt i juni trække sig tilbage til en stilling nord for Kuopio på grund af overlegne russiske styrkers fremstød under *M. Barclay de Tolly* (1761-1818). Også i det sydlige Finland var der finsk fremgang: Åland befriede 10. maj sig selv ved en af svenske flåleenheder støttet folkerejsning under ledelse af præsten *Henrik Johan Gummens* (1774-1836) og lensmanden *Ers Arén* (1772-1859).

I løbet af sommeren lykkedes det den finske hær støttet af folkets guerilla at trænge langt frem mod syd. Vigtigste slag var i denne fase af krigen de finske sejre ved *Lappo* (Lapua) 14. juli 1808 og ved *Alavo* i august. Samtidigt ogedes de russiske styrker, medens flere forsøg på i september at landsætte svenske tropper i Finland stort set mislykkedes. I slutningen af august 1808 gik russerne til angreb og trængte langsomt den finske hær mod nord. Vendepunktet var kampene 31. august-2. september 1808 ved Ruona og Salmi, hvor den russiske hær under *N.M. Kamenskij* (1776-1811) tvang de finske tropper tilbage. Ganske vist vandt disse en smuk sejr den 13. september ved *Jutas* over en russisk styrke på vej mod *Ny Karleby*; men i det blodige slag ved *Oravais* (vgl. Oravainen) 14. september led de mod Kamenskij et stort nederlag, der reelt afgjorde krigen.

En aftale om våbenstiltand blev indgået, men blev underkendt af den russiske regering. Et overmægtig russisk hær angreb 27. oktober Sandels, men blev slået tilbage således, at dennes tilbagetog var sikret. Modgaugen svækkede den finske hærs kampmoral, og tropperne plagedes af sygdom; under disse omstændigheder blev den 19. november 1808 afsluttet en konvention mellem de militære ledere om den